

KM 8/09 Styrking av funksjonen som Bispemøtets preses

Komiteens merknader

Etter at Kirkemøtedokumentene var sendt ut, ble saken behandlet av Bispemøtet 1.-6. oktober (dok. KM 8.1.4/09) og deretter av KR/AU, som la fram et justert forslag til vedtak på bakgrunn av Bispemøtets behandling (dok. KM 8.1.3/09).

Komiteen finner at det er stor grad av sammenfall mellom Bispemøtets og Kirkerådets anbefalinger, selv om det er noen forskjeller og litt ulike vektlegginger på enkelte temaer. Komiteen vil redegjøre nærmere for dette i sine merknader nedenfor.

Komiteen har strukturert sine merknader i henhold til departementets høringsbrev, og har dessuten funnet det hensiktsmessig å dele sine merknader i to hovedpunkter. Først redegjør komiteen for sine merknader og anbefalinger på kort sikt, hva som bør gjøres nå (fase 1) og deretter ser komiteen på utformingen av presesfunksjonen på lengre sikt (fase 2).

Komiteen mener at tittelen på preses bør endres til ledende biskop. Tittelen må tilsvarende oversettes til nynorsk og de samiske språk. Benevnelsen "ledende biskop" vil gjennomgående bli benyttet i dette dokumentet.

Hovedelementer i fase 1:

Hvilke oppgaver skal den tolvte biskopen ha?

Biskopene har i lengre tid understreket at rammevilkårene for en god og forsvarlig utøvelse av presesfunksjonen ikke er tilfredsstillende. Komiteen er enig i dette og mener det er behov for å styrke rollen som ledende biskop og ser positivt på at dette gjøres gjennom opprettelse av et tolvte bispeembete. Komiteen mener dette haster, slik at ledende biskop kan utnevnes når nåværende presesperiode utløper høsten 2010. Skal oppgavene kunne ivaretas på en god måte, mener komiteen det også er nødvendig med en utvidelse av sekretariatet, slik Bispemøtet understreker.

Oppgaver

På denne bakgrunn og i lys av stortingsforliket og den framtidige relasjonen mellom staten og kirken, finner komiteen at i denne fasen bør oppgavene knyttet til funksjonen som ledende biskop i hovedsak være som i dag.

Ledende biskop skal ved siden av å ivareta tilsynsoppgavene:

- representere Den norske kirke ved offisielle anledninger i inn- og utland
- representere Bispemøtet i Kirkerådet og andre sentralkirkelige sammenhenger
- vigsle biskoper
- lede Bispemøtet og arbeidsutvalget
- være en synlig talsperson for kirken i media
- ivareta økumenisk og internasjonalt engasjement
- være en identitetsmarkør som er samlende for kirken
- målbare kirkens visjon og gi retning til kirkens oppdrag
- ivareta, styrke og vitalisere enhetens embete

Framtidig profilering av funksjonen som ledende biskop er tatt opp under fase 2.

Tilsynsområde

Embete som ledende biskop må være et reelt bispeembete med en tilsynstjeneste knyttet til et tjenesteområde. Komiteen noterer seg at Bispemøtet og Kirkerådet her anbefaler ulike løsninger. Bispemøtet anbefaler et geografisk tilsynsområde og at dette lokaliseres til et avgrenset område i Oslo by, og knyttes til Oslo domkirke, mens Kirkerådet anbefaler et kategorialt tilsynsområde, for eksempel Feltprestkorpset og/eller Døvekirken. Komiteen er gjort kjent med at Døvekirken selv fortsatt ønsker å ha tilsyn av Oslo biskop og være en del av Oslo bispedømmeråd.

Komiteen har mottatt innspill fra andre komiteer, som foreslår Sjømannskirken eller Nidaros domprosti eller Asker og/eller Bærum prosti.

Komiteen har drøftet om det bør være kategorialt eller geografisk tilsynsområde. Komiteen anbefaler et geografisk tilsynsområde innen Oslo bispedømme, og støtter Bispemøtets forslag om at dette blir et avgrenset område i Oslo sentrum. Et mindretall i komiteen ønsker at tilsynsområdet blir Nidaros domprosti, pga den symbolfunksjonen og rolle som Nidarosdomen representerer og at tilsynsområdet knyttes til Nidaros domprosti.

Komiteen anser at Oslo domkirke vil være naturlig tjenestekirke for ledende biskop, men at også Nidarosdomen vil være kirke for ledende biskop ved store, nasjonale begivenheter. Det må klargjøres hvordan ledende biskop sin relasjon til bispedømmerådet skal være i forhold til stedlig biskop. I saker som konkret gjelder tilsynsområdet for ledende biskop, kan det være aktuelt at ledende biskop erstatter stedlig biskop i bispedømmerådet. I saker som gjelder planer og strategi m.v., vil det kunne være aktuelt at begge biskoper deltar i rådet. På dette området vil det være behov for nærmere retningslinjer. Komiteen foreslår at nærmere ordninger for dette avtales mellom Oslo biskop og bispedømmeråd. Oslo bispedømmeråds formelle ansvar for området forblir uendret.

Tittel

Når det gjelder tittel på det nye embetet foreslår komiteen at navnet blir ledende biskop. Det var også forslag om å benytte andre benevnelser som ”Bispemøtets preses, biskop NN” og ”erkebiskop”.

Hvordan skal ledende biskop utpekes?

Bispemøtet mener at ledende biskop i denne fasen i hovedsak bør utnevnes så nært opp til gjeldende regelverk som mulig, dvs. at tjenestegjørende biskoper velger preses av og blant biskopene for 4 år, jf *Reglement for Bispemøtet fastsatt ved kgl.res.* Komiteen viser til

departementets brev og tar til etterretning at det i tråd med dagens regler for utnevning av biskop, vil være Kongen i kirkelig statsråd som utnevner. Siden dette vil være en overgangsordning, mener komiteen det ikke vil være aktuelt å benytte noen av disse ordningene fullt ut, og mener det må kunne være forsvarlig å foreta nødvendige forenklinger. Det gjelder bl.a. mht hvem som skal delta i avstemningen og at ledende biskop ikke velges for 4 år.

I samsvar med dette anser komiteen det tilstrekkelig at det kun sendes navn på én kandidat til departementet på bakgrunn av innstillingen fra de kirkelige organer.

Komiteen går inn for at Bispemøtet nominerer tre kandidater blant tjenestegjørende biskoper. Forslaget sendes til aktuelt tilsynsområde og Kirkerådet til uttalelse, før Bispemøtet fremmer forslag til departementet om den kandidaten de anbefaler utnevnt. Kongen i statsråd utnevner ledende biskop til det 12. bispeembete.

Komiteen anbefaler ikke at det i fase 1 oppnevnes en nominasjonskomité, og anbefaler heller ikke at det i denne fasen åpnes for at det kan nomineres andre kandidater enn tjenestegjørende biskoper.

Komiteen mener at valg av stedfortreder for ledende biskop bør kunne gjøres av Bispemøtet i samsvar med Reglement for Bispemøtet, kgl. res. 6. juni 1997.

Åremål - funksjonsperiode

Det er ikke kommet inn tydelige signaler om funksjonsperiode for ledende biskop. Det synes også å være mindre oppslutning om at embetet som ledende biskop skal være på åremål. Kirkerådet foreslår at ledende biskop utnevnes for en begrenset funksjonsperiode, som sees i sammenheng med framtidig struktur for Den norske kirke og ordning for valg/utnevning av biskop.

Siden ledende biskop utnevnes i embetet, anbefaler komiteen at ledende biskop sitter i stillingen i samsvar med gjeldende ordninger for biskoper.

Etter dagens ordning er bruk av åremål ikke aktuelt. Spørsmålet om åremål bør likevel utredes nærmere i fase 2, sammen med framtidige valg/utnevning av biskop.

Hvor skal ledende biskop lokaliseres?

Bispemøtet anbefaler at ledende biskop lokaliseres i Oslo. Kirkerådet er enig i dette og anbefaler at arbeidssted og kontor for ledende biskop legges til Oslo i en samlokalisering i Kirkens hus, og at dermed også tjenestebolig lokaliseres til Oslo. Forslaget om å bo et sted og arbeide et annet sted, kan ikke Bispemøtet "se er en levedyktig løsning, ei heller en løsning som forbedrer dagens situasjon". Komiteen slutter seg til Bispemøtets anbefaling. Et mindretall i komiteen anbefaler at ledende biskop lokaliseres til Trondheim og Nidaros domkirke.

Hovedelementer i fase 2:

Når det gjelder den framtidige utformingen av funksjonen som ledende biskop relatert til en ny kirkeordning, vil komiteen komme med noen momenter og føringer som bør tas med i det videre arbeidet.

Oppgaver

På bakgrunn av erfaringene med presesfunksjonen kan det være aktuelt å utvikle rollen videre og også gi ledende biskop nye oppgaver og funksjoner, både av reell og symbolsk art. Det kan bl.a. være aktuelt å videreutvikle rollen i retning av en ny nasjonal kirkeleder. Dette må sees i sammenheng med forholdet mellom embete og råd, forholdet mellom Bispemøtet og Kirkemøtet og lederfunksjonene i disse organene. Siden en del andre kirker har erkebiskop, kan det være aktuelt å utrede spørsmålet om Den norske bør ha erkebiskop og eventuelt også kirkepresident. Aktuelle løsninger må vurderes i forhold til hvilke funksjoner disse stillingene skal ivareta og utøve.

Tilsynsområde

Komiteen har drøftet ulike muligheter og mener det er grunn til å vurdere spørsmålet om tilsynsområde nærmere, både i forhold til de aktuelle tilsynsområdene og hva som vil framstå som en permanent tjenlig ordning i framtiden. Dette må også vurderes i forhold til biskopens framtidige arbeidsgiveransvar, relasjon til det aktuelle bispedømmeråd m.v.

Nominasjon og valg

Komiteen mener det er grunn til å vurdere nærmere hvordan nominasjon og valg av ledende biskop bør foregå i framtiden. Dette må vurderes i forhold til, og vil være en viktig del av en ny kirkeordning som følge av grunnlovsendringene i 2013.

I denne sammenheng mener komiteen det bør vurderes om også andre enn sittende biskoper kan nomineres. Dette vil måtte sees i sammenheng med utformingen av rollen som ledende biskop, og i hvilken grad en skal legge vekt på at vedkommende må ha eller bør ha erfaring som biskop.

Det må også vurderes om det skal oppnevnes en nominasjonskomité, og hvordan denne ev. bør sammensettes, for å forespørre og foreslå kandidater. Dette vil ha sammenheng med hvordan rollen som ledende biskop vil bli utformet og hvem som skal velge ledende biskop.

Komiteen mener at det bør nomineres 3 kandidater og at begge kjønn bør være representert.

Det bør også vurderes hvilken rolle Kirkemøtet bør ha i forbindelse med valg av ledende biskop.

Spørsmålet om eventuell åremål for ledende biskop og ev. for alle biskopene, bør også vurderes som en mulig løsning. Arbeidsgruppen foreslår i sin innstilling at åremålet bør være 10 år og at det ikke kan forlenges. Komiteen mener at ev bruk av åremål må forutsette en prinsipiell betenkning om hvordan det skal legges til rette for gode retrettordninger.

Kirkemøtets vedtak

1. Kirkemøtet mener det er behov for å styrke rollen som ledende biskop, og ser positivt på at dette gjøres gjennom opprettelse av et tolvte bispeembete. Kirkemøtet vil med dette besvare spørsmål fra departementet rettet til Bispemøtet og Kirkerådet om styrking av presesfunksjonen.

2. Kirkemøtet mener ledende biskop i hovedsak bør ha oppgaver som i dag:

- representere Den norske kirke ved offisielle anledninger i inn- og utland
- representere Bispemøtet i Kirkerådet og andre sentralkirkelige sammenhenger
- vigsle biskoper
- lede Bispemøtet og arbeidsutvalget
- være en synlig talsperson for kirken i media
- ivareta økumenisk og internasjonalt engasjement
- være en identitetsmarkør som er samlende for kirken
- målbære kirkens visjon og gi retning til kirkens oppdrag
- ivareta, styrke og vitalisere enhetens embete

Kirkemøtet mener ledende biskop bør ha en tilsynsfunksjon knyttet til et geografisk område, og at dette bør være i Oslo sentrum.

3. Kirkemøtet anbefaler at ledende biskop i overgangsperioden skal nomineres og utnevnes blant de sittende biskoper.

Bispemøtet nominerer tre kandidater blant de tjenestegjørende biskoper. Forslaget sendes til aktuelt tilsynsområde og Kirkerådet til uttalelse før Bispemøtet fremmer forslag til departementet om den kandidaten de anbefaler utnevnt. Når ledende biskop er utnevnt, nomineres og utnevnes ny biskop i det bispedømmet ledende biskop er hentet fra.

Valg av stedfortreder for ledende biskop gjøres av Bispemøtet for to år om gangen, jf Reglement for Bispemøtet.

4. Kirkemøtet mener at ledende biskop skal samlokaliseres med den øvrige sentralkirkelige ledelse:

- Kontor for ledende biskop legges til Kirkens hus i Oslo.
- Offisiell tjenestebolig lokaliseres til Oslo.
- Tjenestedistrikt og tilsynsområde for ledende biskop knyttes til Oslo bispedømme, lokalisert til Oslo sentrum etter nærmere avtale med Oslo biskop og bispedømmeråd. Oslo bispedømmeråds formelle ansvar for området forblir uendret.

5. Kirkemøtet anser at det er behov for å se nærmere på den rolle og de oppgaver ledende biskop skal ha i en fremtidig kirkeordning. Funksjonen må utformes på en tjenlig måte i en ny struktur for Den norske kirke, både med hensyn til lederstruktur og valgordninger. Kirkemøtet mener at det også er behov for å arbeide videre med en del prinsipielle, teologiske og økumeniske spørsmål før det etableres nye varige ordninger for embetet knyttet til ledende biskop. Spørsmålet om eventuelt åremål må sees i sammenheng med fremtidige regler for valg/utnevning av biskoper.

Pkt. 1, 2, 3 og 5 ble enstemmig vedtatt.

Pkt 4 ble vedtatt med 56 stemmer for og 22 stemmer mot.

79 stemmeberettigede.